Memet Niyazi

AQMESCİT QIZ OCA MEKTEBİNİÑ RESMİY AÇILIŞ MERASİMİ MUNASEBETİMEN

Bugün bizge bir tarihtır, artsın bonday adımlar...
Sav bolıñız cıyın yapqan efendiler, hanımlar.
Bo mekteptir curtımıznıñ bir tek ana ocağı,
Qız balağa doğrı, açıq eñ şefqatlı qucağı.
Bo mekteptir, üyretecek bizge ilimni, edepni,
Tatarlıqnı köterecek, İsmail bey Mektebi
İsmail bey kimdir? Aytsın, barmı onı bilmegen?
O tuvulmı bizniñ içün köz caşların silmegen?
Ep cılağan, ep acınğan, alay ömrin sarf etken,
Tatarlıqnı yülseltecek ğayretlermen tüketken...
O tuvulmı qartnı-caşnı gece-kündiz oqıtqan?
O degendir: qorqma, bir kün kelir, barlı bolırsıñ,
Doğrıl biraz, aldın cür, tatar qarlı bolırsıñ
Er kes bilir onıñ üyken maqsatların, emelin.
Belki onıñ soyı qurdı bo mektebin temelin.
Bir quyaştır: nurın çaçqan Yeşil Curtınıñ üstinde,
Uçacaqmız o zaman biz yarın da, bugün de.
Mektebimiz yaşadıqça, büyik namı yükselsin,
Bizge nurlı fikirlerden, tirilikler tez kelsin.
Bugün bizge bir tarihtır, artsın bonday adımlar.
Sav bolıñız, cıyın yapqan efendiler, hanımlar.

CURT SÜYGİSİ

Gülsüm hanım, aruvçe qız
İstanbulda tuvğan edi.
Yaşı boldı altı-yedi.
Anasından sordı cañğız:
– Anam, Qırım qayday curttır?
Onda bolğan halq kimlerdir?
Dedi: – Qızım, biz tatarmız.
Qırım bizniñ curtımızdır.
Ceri-köki ter-temizdir,
Qırımda da bizler barmız.
Qartanaylar, qartbabaylar
Bizni kelir dep qaraylar.
Bildi Gülsüm tatarlığın,
Qırım degen curt barlığın.
Hayalinde onı süydi,
Körmedim dep candı küydi.
Mektepte bir arsız bala,
Ne qızara, ne utana,
Bir kün oğa tatar dedi,
Eriştirdi, eriştirdi,
Ağız burın tırıştırdı.
Başqa qızlar küle edi,
Bo zavallı qıza edi,

Em içinden cana edi.
Gülsüm totay cılay cılay
Qayttı üyge. Dedi: – Anay,
Qayda babam, tez ayt endi!
Qıçqırıqlap yer tebindi.
– Ne boldı, şo? Qızım toqta.
Qateceksiñ babañnı?
Tıñlamaysıñ iç anañnı.
– Canım, aytsa, babam qayda?
Mektepte bir soysız bala
Cüregime ateş sala,
Mağa tatar dep eglene,
Tatlı canım örselene.
O mektepte men oqımam.
Sizniñ tutqan colnı quvmam.
Biz ketiyik curtımızğa.
Onda bilgi, edep yoqmı?
Tatarlığın süygen qızğa
Curtımızda mektep yoqmı?

DOBRUCADAN SİZGE SELÂM KETİRDİM

Bizge Qırım bir çaqrım bolsa da
Köp vaqıtlar bir haber alalmadıq...
Asretlikten közlerge yaş tolsa da,
Yeşil curtqa col tabalmadıq.

Soñra tuydıq: qaranlıqlar aşılğan,
Güzel Qırım yeşillengen, şeñlegen...
Çatır Tavdan küneş nurı çaçılğan,
Millet curtta bayram yasap eglengen.

Mında Tuvğan qartlarımız canlandı,
“Hanlıq” tuyıp süyingenden cılaştı.
Curt qayğısı çekken caşlar atlandı,
Caş cigitler, cetken qızlar oynaştı.

Yüz elli yıl tusnaq qalğan tatarlıq
Sarıp cıyğan “Kök Bayraq”nı köklerde
Sallandırğan... oh ne aruv şo barlıq...

Bek az evel ayrılğanmız Qırımdan
Tozalmaymız, qaytacaqmız, artıq biz
Qurtarıñız, anlaşılsın bir vatan
Qardeşleri bolğanımız gerçekten.
Birleşiyik, biz ölsek de ölmesin
“Tatar namı” eşitilsin yüksekten.
Endiden soñ duşman bizni bölmesin.

Tatarlıqnı yaşatacaq caşlarğa
Dobrucadan biñ itiram ketirdim.
Curt qayğısın çekken qızğa, caşlarğa,
Aq yürekten taşqan selâm ketirdim.

EŞİTEMEN

Eşitemen, şo Qırımda, Qazanda.
Orenburgda, Türkistanda, er yaqta,
Tatarlıqnı coytmaq içün tırışqan
Bir quvet bar. Qolı qanlı, qalbi taş,
Bizden tügül şo quvetke qarışqan.
Köziñni aç, coytılma, ey tatar caş!
Abaylayıp cür! Avdarılğan car bolır.
Köziñni aç! Açıq közler bar bolır.

Eşitemen, aqmaz bolğan dereler.
Kesek-kesek qanğa tolğan alay cer,
Nurlı közler tırnaqlarman oyılğan.
Tatar caşı, iç bonlarğa tözilmiy.
Tatarlıqnıñ yıldızları coyılğan.
Şay bolsa da, gene ümit üzilmiy.
Aldıñnı kör! Çuqır capqan qar bolır.
Ötkir bolsañ, curtıñ sağa yar bolır.

Eşitemen, insanlıqnı parlağan,
İnsanlıqnı insanlarğa carlağan
Qara quvet bilgilerni, oquvnı
Ezgenden soñ, toqtatqan aqqan suvnı.
Şo suv bizniñ qanımızdır, tatar caş!
Şo sebepten tüsleri qırmızıdır.
Emgenleri Ana Curtnıñ qızıdır.
Kelir bir kün, o qanlarnı bir quyaş
Coyar. Curtta uzın künler toy bolır.
Geçken künni oylap külgen oy bolır.

Şo toylarda, ey Siz, tüşken Yıldızlar,
Sizniñ içün tatarnıñ qartı-caşı
Tögecekler cılay küle közyaşı,
Tüşken tamla qurğan curtnı yaldızlar!

MARŞ

Qarañğı keçe, tuvmaz kün, qorqılı colda,
Bilgisiz, oysız qalğamız... Col soraymız.
Curt ketken, tusnaq qalğamız biz cat qolda,
Endiden soñ bir añacaq kün qaraymız.
Tañ açılsa, kün tuvsa, oñğanlıq bolsa...
Qaruv kelse caşlarğa, bir hanlıq bolsa.

Artqa qarap moñ boldıq, quyaş da batqan.
Aldımızda körinmiy cilt etken yıldız.
Can acırsız, baş tavsız em çoq qaratqan,
Tañrı ebin taptırğaydı qaldıq cansız.
Tañ açılsa, kün tuvsa, oñğanlıq bolsa…
Qaruv kelse caşlarğa, bir hanlıq bolsa.

Alay halq da talq bolğan bizlerge uşap,
Tırışqan soñ col alıp sıyların tapqan.
Cıyılıñız ey caşlar, turmañız qarap...
Edil boyın, Or betin qaranlıq capqan.
Tañ açılsa, kün tuvsa, oñğanlıq bolsa...
Qaruv kelse caşlarğa, bir hanlıq bolsa.

Cılay cürip kün bolmay, vaqıtlar ozmay.
Cürmeseñ colnı öndirmiy köz caşları.
Tatarlıqqa qaralsın; coytılğan Giray,
Curt taralsa da sav bolsın qoldaşları.
Tañ açılsa, kün tuvsa, oñğanlıq bolsa…
Qaruv kelse caşlarğa, bir hanlıq bolsa.

MEÑLİ GERAY MEDRESESİNE MARŞ

Curtımızda ta eskiden ilim yeri tanılğan,
Meñli Geray medresesi yükselgen bir ocaqtır.
Bilgi nurı Yeşil Curtqa bu ocaqtan saçılğan
Endiden soñ bu nur sönmez: o er vaqıt parlaqtır.

Ey nur açıl, bir quyaşday biz yaşlarnı aydınlat!
Tatarlıqnı qurtaracaq bilgilermen ep yaşat!

Caillik qalın perdesin bir quvetli el yaqında,
Parça-parça yırtqandan soñ qaranlıqlar açılır.
Bayquş susar bu muqaddes Qırımnıñ er yağında,
O el bizmiz, bilgimizden oñğanlıqlar saçılır.

Ey nur açıl, bir quyaşday biz yaşlarnı aydınlat!
Tatarlıqnı yükseltecek bilgilermen ep yaşat!

Tarih bizge atalardan ölmez şanlar taşığan.
Üstimizde Meñli Geray hannıñ üyken namı bar!
O şanlarnı yaşatacaq ordu bizmiz, er zaman.
Silâmız maariftir. Bizden zalim, cav qaçar.

Ey nur açıl, bir quyaşday biz yaşlarnı aydınlat!
Tuznaq qalğan tatarlıqnı bilgilermen ep yaşat!

Arqadaşlar! Ğayret-ğayret, tez açılsın bahtımız!
Yaşav aqqı coytılmasın, öksüz, yoqsıl milletiñ!
Bağlılığımız tavsigenden soñ yıqılğan tahtımız.
Ya Rab, tezden sen yarlığa, bizden kesme rahmetin.

Ey nur açıl! Ey muqaddes quyaş bizni aydınlat!
Sisli curtnı şeñledir de tatarlıqnı ep yaşat!

MEN QAYDAYMAN ?

Bir qaravda oysız asker balaman,

Bir qaravda oylana da qalaman.
Balalığım tutsa, külip caynayman,
Qartlıq eske tüşse, elden yalaman.
Kün ozğarsam külkilermen diymen de,
Sürek ketmi, muğaya toqtalaman.
Külgenim de çayna bir küliş, kül bolsın.
Küle turıp cürekke ot salaman.
Men ömrimde az küldim, köp cıladım.
Cılay, cılay, tübinde cal alaman.
Halqnıñ körgen künlerin biz körmedik;
Körermiz dep, kimerde oylanaman.
Küydi bavur, qaralandı qasvetmen;
Men de şaştım, neçün dertli bolaman?
Bo dertni men qaydan aldım? Qaydayman?
Belki, curtsız qalğan öksiz balaman!
Curt degende cüregimden ot çığa.
Dertim de şo: "Curt!" diye de qozğalaman.

Köstence
1905 s.

NEÇÜN SÜYDİM

Qırımnıñ çöl betinde,
Azavnıñ bir çetinde,
Şırın atlı bir köyde,
Belki cartı bir üyde
Babam tuvğan.

Qıpçaqta oynay caynay,
Ösken emiş qartanay.
Keten soqqan, şal örgen,
Şay aruv künler körgen,
Başın cavlıqman buvğan.

Qızlar-caşlar quyaşlap
Künden alğanlar savlıqnı.
Tañ cerine uşay dep
Qullanğan al cavlıqnı.
Ton cabınıp qart cürgen,
Caş quşanıp at sürgen.
Tüye macar cekkenler,
Toylay cığıp ketkenler.
Toydan toyğa avuşıp,
Keday yarge qavuşıp
Oñğanlıqqa dalğanlar,
Yaşav zevqın alğanlar.

Soğış bolsa davullar
Çalğan. Köyler, avullar
Tolğan erge, cigitke.
Curtnıñ cavı er itke
Küçlerin bildirgenler,

Köteklep siñdirgenler.

Şay bolsa da, Qırımdan
Ot bastırıp çıqqanlar.
Tüşine qala insan,
Neçün curttan bıqqanlar?
Neçün, neçün çıqqanlar?
Taşlap zavallı cerni?

Ne bolıp talq bolğanlar?
Kim qorqutqan erlerni?
Quşnı qorqutqan cılan
Yuvacığın taşlatır.
Bir kişide pitse qan
Canın otqa aşlatır.
Quş bek ince bir dalğa
Qonıp duşmannı bekler,
Cüregi de lüpilder,
Alğan ölimni alğa.

Biz şonlarmız: Tışlarda
Curt qayğısın çegemiz.
İlerki soğuşlarda
Curt dep ölirm'ekenmiz?
Ana, şonday bir duşman
Yeşik Curtnı talağan,
Dayanalmay biraz can
Tışqa çığıp cılağan.

Biz quş tuvulmız caşlar,
Biz insanmız curtdaşlar.
Biz qorqmazmız duşmandan,
İnsan qorqmaz cılandan.

Anaydan eşitken soñ
Kördim curtımnı süydim.
Topraq qoqlap öpken kün,
Yazıq! – dep candım küydim.
Köp zamanlar calbardım,
Şo bizniñ il cıyılmay,
Qırımğa şay dep bardım,
Köz caşlarım tıyılmay.

OYLAV

Bizniñ halqqa, talaş barda cav ne kerek?
Turış, soğış bolmasına tav ne kerek?
“At aylansa qazığına” degen qartlar!
Talaşqan soñ barışmağa bav ne kerek?!

Törem, törem şay muğaydım aytalmayman,
Öziñni de muğayır dep batalmayman.
Biz carlılar anda, mında oy talq boldıq,

Kün körmedik, körermiz dep catalmayman.

Curt camanğa qaldı törem, curt camanğa!
Ketti Qırım, cılay qaldıq em Qazanğa!
Endiden soñ ne biliyim bolırm'eken,
Qavuşqaydıq biz davkesiz bir vatanğa!

Tözüv bolmay ozğan künni bir oylansaq
Qadir Tañrım! Atay qabrin bir aylansaq!
Birlik bolğan, bek bolğan kingeşüvmen,
Ata curtın alacaqqa bir saylansaq!

ÖZ CURTIMDA ĞARİPMEN

Yeşillenmiy, külmiysiñ curt, neçin tüzsizsiñ?
Aqşamlarıñ süs bola, tañ fayız berip açılmay,
Quşlar çıraysız, çeçeklerden qoqı cayılmay,
Ah, sanki bir ümitsiz, hasta, güzel bir qızsıñ!
Yaznı moñlıq ozğardı, qış geçti qayğılarman...
Men oñğan kün bekliymen, milletke sayılarman.

Bir oñğan kün qalbimde oñğan baar bekliymen.
Er tüşte, er örnekte açsın diymen çeçekler.
Yeşillensin çimenler, çöl, tav, çayır, terekler.
Quşlar ötsin, suvlar aqsın bir bonday kün bekliymen.
Qanat cayıp melekler, tolğınlanğan çöllerde,
Oynaşsınlar periler, özenlerde, köllerde.

Uçmağımız Yeşil Curt, bayrağımız çeksiz kök,
Bolsın diymen, üstinde alem körmiy zevq sürsek.
Şanlarıman öginsek, millet bolıp bir cürsek.
Nurlar saçsa yüksekten curtımızğa kök.
Oh! ne tatlı tilekler, moñ qalbimde yaşattım.
Curt süygisi can bilip, öz ömrimni aşattım.

Men şay dedim, aylandım, qayttım Ana-Vatanğa,
Keldim, kördim. Tavsingen halq suvınğan özinden.
Haz yetmey iç bir kimse sözünden
Qalmasaydı, ya Rabbi, Curt kene de camanğa
Er qalpte bir huzur bar, er köz halqqa ters qaray,
Qart caşlıqqa erişken, caş qartlıqnı bek qorlay.

Cat tuvulman men sağa, cat qalmadım bir zaman.
Tiş yerlerde cürsem de sağınıp da cıladım.
Köp tıntıdım hayalım, cırlaman qarşıladım.
Cıltırağan ümitmen taptım tışta dost, tuvğan.
Öz curtımda ğaripmen. Öz halqımda kimsesiz.
Açıl biraz Yeşil Curt, açıl biraz güzel qız!

Köstence
1920 s.

QIŞNIÑ SELÂMI

Qış qıravman bayğa selâm cibergen,
Degen: Bo cıl biraz erte kelirmen,
Cağarlığın, kiyerligin vaqtında
Köziñ açıp-açıp azır tutsın qatında.
Qırav aytqan: Bo qayday şiydir canım,
Yoqmı acuv yoqsıllarğa sultanım?

Selâmıñman ep quvanğan barlılar,
Can taşıylar bilesiñmi carlılar?
Qış ökirip degen: Sen sus qırav taz.
Bir selâmman carlı meram añlamaz.
Sen qalırsıñ, olarğa men batarman,
Qarlı, buzlı cavdırır da aytarman.

Şonday beter özü keldi qapıdan,
Alaymız, qaltıraymız qorqıdan.
Merameti azdır colda qondırar,
Eşitmesin… Soñra meni toñdırar.
Ana cavdı! Sert çıraylı beyaz qar.
Mekteplerde öksiz qız bar, bala bar.

Qolı qatqan ayaqları qızarğan,
Zavallınıñ beti, menzi morarğan.
Qaravundan añlaşıla: Meramet
İstegeni. Barlı, sen de yardım et:
Qalıñ kiyim kiysin, biraz qımtansın,
Cıllı üyde havfsız catıp bir qansın.

Bay baladay üsti başı caraşıp,
Qışqa külsin közleri cıltıraşıp.

TATAR BARMI DEP SORAĞANLARĞA

Tatar barmı dep kim soray? Men barman.
Atın sanın bek tanığan caş tatarman.
Türkten özge tuvğanım yoq dünyada.
Türkniñ özi, öz qardaşı Çoñğarman.
Millet adım türk bolsa da, tarihte
Şanlı adım tatar, şay dep yazarman.
Öz teregin begenmegen soysızlarğa
Gür davuşman: “Kerekmiysiz!” dep aytarman.
Kelgen keçken hanlıqlarnı, barlıqlarnı
Yoqtır, degen qansızlarğa cav bolarman.
Sav bol, aruv millet! Bugün yuqlasañ da,
Köz yaşımman betiñ sıypap men yantarman.
Talq bolsaq da, halq qatında şüretiñ bar,
Kün körersiñ sen de halqday itibarman.
Men körmesem savlığımda bonday künler,
Mezarımda: “Tatar qayday?” dep sorarman.
“Tatar qayday?” dep sorarman mezarımdan.
Alalmasam yahşı cevap, ah!... Cılarman.

YEŞİL ADA

Tabiattan, toplanılğan çeçekten,
Bek tüzüv bir demetsiñ “Yeşil Ada”!
Kimerde bir yapraqlarıñ solsa da,
Barmı bilmem senday aruv köringen?
Sanki Qudret qolıman işlengensiñ!
Ter-temiz bir avaman beslengensiñ.

Deñizlerden sırlar alğan dalğalar,
Erten, aqşam eteklerin öperler.
Soñ sayğıman o sırlarını serperler,
Ondan ülgi alır bağlar, bağçalar!
Bir dilbersiñ bizmen gizil tanışqan!

Yüksek-yüksek minberlerday tavların,
Üstlerinden kelgen sesni diñleyik,
Oh bek tatlı. Biz de şulay iñleyik.
Derdin ayta, ölilerge savların.
Hutbe oquy sanki vatan perisi,
Bir ceverday söziniñ er birisi.

Bo tatlı ses keçken künden bizlerge
İbret bergen aqiqatler añlata!
Menday zayıf qalplerge söz qata,
Diy ki, ğayret kerek endi sizlerge!
Ğayret qayday laqırdı? añlamaymız.
Biz yarınnı bugünden oylamaymız.

Cırlay tura, Sevda Yeri, Uçansuv,
Süygi yaşay özenlerde, göllerde.
Meleklerge oynaş yeri çöller de
Közleriñmen aqqan suvday sağın quv!
Yeşil Curtqa, dilberlikler saçılğan.
Moñlıq ketip, nurlı küneş saçılğan.

YEŞİL CURTQA

Bir caş bala anasız, babasız qalıp tentise,
Künsiz ösken çeçekday cañğız bir insan bolır.
Öksizligi bilinmiy erkin tapsa, qaralsa,
Tavnı, taşnı cañğıratqan gür sesli arslan bolır.

Millet de bonday: öksiz, bir kimsesiz ezilse,
Köp turmay cer yüziñde birikmiy talqan bolır.
Ölet kirse, ot tüşse, tınçlıq bolıp turğanda,
Halq arası tabılmay, ortalıqta qan bolır.

Ya qoldaşıp alay qalq bir-birimen baylansa,
Üzilmegen, qopmağan qaviy bir arqan bolır.
Millet degen ocaq da qardaşlıqtır: İnsannıñ

Ayrılmağan uruvday er bir tuvğan bolır.

Quş uçmağan üstinden, altın saray qapısı,
Ters cel esip cabılsa, tez künde viran bolır.
Vatan da şonday qaralmay, oñğarılmay taşlansa,
Moñlıq berip curtlıqqa, miyavquş qonğan bolır.

Curt qaralsa, milletke taqat kelse, soñ bizde,
Coytılmamaq, yükselmek belki, bir iman bolır.
Ah... bek töben qalğanmız qaranlıqlar içinde,
Oylanmaymız aqaylar, bizge nasıl tañ bolır?

Kevde cerge cabışqan, millet sınıq qanatman,
Talpınsa da uçalmaz, can berip qurban bolır…
Men bilmiymen, sorayman, barmı bilgen Qırımda?
Tatarlığı yükselip, qaçan curt oñğan bolır?

Cürekleri avlıqken, can talaşqan marazmız...
Bek tırışıp çalışsaq, belki bir derman bolır...
Keç bolsa da, aydıñız, çalışayıq qaruvman,
Aqsızlıqnıñ künleri şulay qapanğan bolır.